

LBRIS

We know
books

Ștefana Pop-Curșeu,
Ioan Pop-Curșeu,
Ion Pop

DADA

se dă-n spectacol

Cluj-Napoca, 2023

Cuvânt-înainteȘtefana Pop-Curșeu, *Când teatralitatea devine teatru.**Nașterea unui spectacol cu dedicație: Dada 100*.....11

Partea I

TEATRU: un spectacol în stil DaDa43*TZARA ARDE ȘI DADA SE PIAPTĂNĂ*
(*FANTOMA DE LA ELSINORE*)**Ion Pop, Ștefana și Ioan Pop-Curșeu**45*EVERY TZARA HAS ITS DADA*
(*THE GHOST OF ELSINORE*)

Traducere de Carmen Borbély.....129

OGNI TZARA HA IL SUO DADA
(*IL FANTASMA DI ELSINORE*)

Traducere de Otilia Ștefania Damian.....187

Partea a II-a

STUDII CRITICE: Dada în perspective spectaculare.....237**Ion Pop***Teatralitatea manifestelor dadaiste*239

Ștefana Pop-Curșeu

- Punerea în scenă de sine: înainte și după Tzara*255
*Tristan Tzara, Marcel Iancu și fascinația dadaistă pentru
reciclarea măștilor*283

Ioan Pop-Curșeu

- Filmele dada, probleme de istorie și estetică, sau
despre scula lui Marcel Duchamp*307
*Cine-poemul, o găselniță avangardistă: Fondane, Artaud,
Tzara și ... ceilalți*327

- Bibliografie generală**355

LBRIS

We know
books

PARTEA I

**TEATRU: un spectacol
în stil Dada**

TZARA ARDE ȘI DADA SE PIAPTĂNĂ

(Fantoma de la Elsinore)

de Ion Pop, Ștefana și Ioan Pop-Curșeu

**Spectacol realizat de Teatrul Național Cluj-Napoca
în cadrul Proiectului *Dada >100: Viață/ Artă/ Muzeu*,
în coproducție cu Facultatea de Teatru și Tele-
viziune UBB Cluj și Asociația Persona.**

Data premierei: 9 februarie 2016

Distribuția:

Tristan Tzara: Filip Odangiu

Sfântul Gargal, Marcel Iancu și alte personaje: Rareș Stoica

Sfântul Casdoas, Hugo Ball și alte personaje: Cătălin Codreanu

Sfântul Govdela, Richard Huelsenbeck și alte personaje: Cristian Grosu

Emmy Hennings, Maya și alte personaje: Ștefana Pop-Curșeu

Spectatori la Cabaret Voltaire: Delia Oancea, Diana Crăciun, Oana Nemeș,
Simion Zaiț, Paul Sebastian Popa, Ioan Pop-Curșeu.

Regia: Ștefana Pop-Curșeu

Scenografia: Filip Odangiu și Rareș Stoica

Creație video și sound design: Rareș Stoica

Coregrafia: Cătălin Codreanu

Fumisterii: Cristian Grosu

Lumini: Jenel Moldovan, Mădălina Mânzat

Sonorizare: Vlad Negrea

Se deschide ușa. Apar 3 sfinți, în cămașă, trei peruci albe à la Voltaire și trei patrafire personalizate. Sf. Govdela, Sf. Casdoas, Sf. Gargal.

Sf. Gargal: De ești duh bun sau necurat, de-ți este gândul rău sau milostiv, prin chipul tău ne-ndemni să te-ntrebăm: Ce vrei?

Tzara se chinuie să răspundă dar are încă plasturele pe gură. I-l smulge Sf. Govdela, repetând cu toții întrebarea în cor: Ce vrei?

Tzara (*scoate sunetele specifice plânsului unui nou născut și reușește să articuleze*): ...Au trecut 100 de ani... Sunt chinuit... Nu știu, acolo, ce-a mai rămas din mine... Nu vreau să mai stărui în neștiință.

Sf. Govdela: Cum? Vrei să părăsești această zonă a purgatoriului? De ce vrei să te-ntorci la al lumii licăr, la acei bufoni ai firii care te-au dat uitării?

Tzara: În ciuda jgînirilor pe care timpul disprețuitor ni le-aduce în ciuda țipătului gros al fiarei osândite la moarte gaura deschisă în inima armatei dușmanilor noștri cuvintele câinii noștri noi înșine alergând după noi suntem singuri în ecoul propriilor noastre lătrături de unde mentale mă golesc în fața voastră buzunar întors pe dos.¹

Sf. Casdoas: Vorbești în versuri... mai vrei deci o șansă să cobori în palma propriului destin, să faci echilibristică pe linia vieții? *Disprețuitor:* Ți-e dor de ei, de oameni?

Tzara: Am fost un om aproximativ, ca ei toți de altfel. Și cred că m-am pierdut în ultravioletul atâtor căi paralele

¹ Omul aproximativ.

LBRIS

We know
books

cele pe care-am fi putut să mergem
cele pe care-am fi putut să nu venim pe lume
ori să fi plecat de mult de-atât de multă vreme
încât am fi uitat și epoca și pământul care ne-a supt carnea.
Astăzi lumea e la fel, pândită de aceleași pericole, măcinată de
aceleași boli ale minții și sufletului.

Căzând la picioarele sfinților: Da, da, vreau să mă întorc, fie
doar și pentru o oră. Prieteni buni, colegi și frați de bolgie,
împliniți-mi această biată rugămintă.

SOLICITANTUL

Purgatoriu – anticamera Paradisului.

Spațiul e ca un șantier, ca un atelier, cu câteva valize negre împrăștiate. O ușă închisă care duce spre Paradis.

Intră Tristan Tzara, îmbrăcat sumar, destul de neglijent, foarte agitat, dar precaut, ezitant, cu o valiză în mână. Are pe gură un plasture. Se oprește, așteaptă, apoi, nerăbdător, bate la ușă.

Bătăi repetate în ușă.

Sf. Govdela: Cine-i acolo?

Tzara: Mmmmm...

Sfinții par excedați. Se pare că Tzara nu îi deranjează pentru prima dată.

Se uită printr-o crăpătură a ușii. I-o trântesc în față, apoi se decid să deschidă și trimit un înger să preia mesajul. E un înger alb androgin în cămașă și bocanci, care cântă la harpă refrenul unui cântecel franțuzesc.

Sf. Govdela: Cine-i acolo?

Îngerul (după ce ascultă cu atenție sunetele nearticulate ale lui Tzara): Tzára!

Sf. Govdela: Care țară?

Îngerul (același joc): Tristan Tzará, poetul...

Sf. Casdoas: Stai! Spune parola!

Îngerul (același joc, citește de pe o bucată de hârtie pe care i-o întinde Tzara): DADA!

LBRIS

We know
books

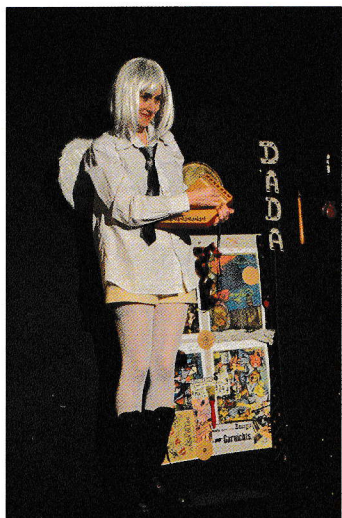

foto: Nicu Chercu © THC

LBRIS

We know
books

Sf. Govdela: Pe pământ, clopotele răsună fără motiv... (*Aruncă un pumn de zaruri pe jos, iar Tzara se grăbește să le adune.*) Te ajutăm... (*Îngerul coboară de pe valiza unde era cocoțat, deschide o altă valiză și scoate hainele lui Tzara.*) Nici azi, pe lume nu-i nimic temeinic, un joc e totul, povești de furii și de nerozii²... dar dacă vrei să te convingi... prea bine...

Sf. Govdela: Vom face să răsunе și în noi paharele sparte,

Sf. Gargal: monedele de-argint amestecate cu falsele monede

Sf. Casdoas: rămășițele sărbătorilor izbucnind în răs și în furtună

Sf. Govdela: la porțile cărora s-ar putea deschide noi prăpăstii³...

Tzara: Mă gândesc la vârtejul, la nebunia de atunci, la căldura febrilă iscată de sunete și jocuri de cuvinte... Vă mulțumesc.

*Tzara începe să-și schimbe hainele ponosite cu cele ale poetului
Tristan Tzara din vremea tinereții sale.*

Sf. Casdoas: Chiar n-ai de ce. Ne va fi și nouă mai ușor să dăm verdictul... Putem să te ajutăm să-ți joci iar piesa. Una din ele... și vom vedea apoi, de vrei să vii cu noi... sau să rămâi... Cum se numea deci piesa?

Sf. Gargal: *Batista de nori*, compusă de Monsieur Antipyrine sau de Tzara, Poetul?

Se începe montarea/ridicarea scenografiei (panoul-ecran). Tzara e entuziasmat, nu-i vine să creadă, se îmbracă, la final își pune monoclul.

² Omul aproximativ.

³ Omul aproximativ.

LBRIS

We know
books

Sf. Casdoas: Ei bine asta va fi, dar fără batistă. Doar cu câțiva norișori...

Sf. Gargal: ...de unde coboară acum Poetul, pe numele lui civil Samuel Rosenstock, curios să afle cum se vede, după 100 de ani, scena lumii triste,

Sf. Govdela, *continuă fraza prin portavoce pe tot parcursul schimbării decorului:* ...je m'en fichiste, fost comuniste, cabaretiste, ex-dadaiste, multilingviste, istoriciste, exorciste, misticiste, neoalchimiste, contorsioniste, echilibriste, absinthiste, acordeoniste, tragedianiste, enciclopediste, pornografiste, bla-bla-blaiste, felaționiste, sterno-cleido-mastoidianiste...

Tzara e gata, îmbrăcat în costumul lui de dandy din 1915.

Sf. Casdoas: Să vedem... *Proiecție cu imagini de arhivă din primul război mondial, trenuri ticsite, răniți, morți aruncați în gropile comune. Se aud doar bubuiturile tunurilor, în rest film mut.*

Deocamdată războiul abia a început. Lumea fierbe, i-a apucat nebunia pe toți. Au murit până acum doar vreo câteva milioane de oameni și suntem abia în 1916. Iată rasa umană în toată splendoarea sa: oameni peste cadavre, cadavre peste oameni, cadavre peste cadavre... Din toate colțurile Europei vin către Zürich: artiști, pacifiști, studenți, dezertori, agitatori, căutători...

Sf. Govdela: Căutători? De ce? Ce să caute?

Sf. Casdoas: Nici ei nu știu prea bine. Dar de-ntâlnit se întâlnesc... foști colegi de liceu, acum pe meleaguri străine... Haideți! Les éternelles retrouvailles!

Pe finalul replicii: stop cadru cu trenul care intră în gară și se oprește.

LBRIS

We know
books

LBRIS

We know
books

III. REÎNTĂLNIREA

Proiecție cu pancarta REÎNTĂLNIREA la HAUPTBAHNHOF. Se revine la imaginea trenului oprit.

Tzara (cu valiza în mână, căutându-l printre spectatori): Marcel!...
Marcel!?

Sf. Gargal este desemnat ca Marcel Iancu. Peruca îi este înlocuită cu pălăria civilă de către Sf. Govdela.

Sf. Govdela: Marcel Iancu

Sf. Casdoas: ...Ianco!

Marcel (căutându-l): Sami!... Sami!

Tzara: Marcel, prietene! *Îi pune valiza în brațe.*

Marcel: Sami!... ce grozav, ca-n vremurile bune. Numai Vinea și Costin nu-s cu noi!

Joc clovnesc cu valiza, care trece de la unul la altul.

Tzara: I-am lăsat cu redacția. Dacă nu mai e *Simbolul*, e *Chemarea*, noua revistă.

Marcel: Ți-am primit depeșa. N-ai fost prea explicit, dar ia-tă-mă-s! E totul în regulă pe-acasă?... Probleme?

Tzara: Ei, nu! Ca de obicei.

Marcel: Dar ce? s-au speriat ai tăi de viața literară bucureșteană de te-au trimis aici? Sau au vrut să te pună la păstrare... Da, da, las' că știu eu! ...vreo duduie despletită? Vreun amor interzis?

Tzara: Las-o baltă. (*Tzara scoate din valiză o sticlă de țuică și beau amândoi din ea.*) De Roumanie! Sufletul meu: femeie la modă merge cu oricine/ Fetele nu-s credincioase nici viorile adevărate... Zi-mi mai bine cum o duci tu aici, pe insula asta

LBRIS

We know
books

elvețiană? Că-n jur apele sunt cam tulburi... Să nu-mi zici că e o-nchisoare, ca Danemarca noastră românească.

Marcel: O, nu! M-am înscris la arhitectură, lucrurile merg perfect și să vezi, amice, ce oameni, ce spirite! Am să te duc într-un loc excepțional... un cabaret ieșit din comun. Artiști de toate soiurile, poeți ca tine, fete frumoase, muzică, dans! *Făcând reclamă:* E „Cabaret Voltaire”! Să tot uiți că oamenii mor pe capete, ca vitele la abator.

Proiecție film mut cu H. Ball, E. Hennings, Huelsenbeck la Cabaret Voltaire. Marcel dispare după ecran, apare în film.

Tzara, pe gânduri: De parcă poți să uiți. Să te uiți și să te prefaci... Voltaire? Un sceptic, îmi place... să mergem!... *Dându-și seama că Marcel Iancu nu mai e lângă el:* Marcel?

Se uită în jur, vede că Marcel Iancu e în spațiul filmic și îl cheamă din ecran.

Intră în spatele ecranului, în film... Muzica de cabaret se aude din ce în ce mai tare. Tzara face cunoștință cu cei de la Cabaret Voltaire, recită 3 fragmente de poeme, care apar scrise pe cartoane, se fumează, se dansează, se bea. Filmul e mut, alb-negru.